

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ (*)

Ἱστορία τοῦ Ἰονίου Κράτους ἀπὸ συστάσεως αὐτοῦ μέχρις ἐνώσεως ἐτῆ 1813—1864 ὑπὸ Παναγιώτου Χιώτου Τόμος Β'. (πέμπτος τῆς ὅλης σειράς ἱστορικῶν ἀπομνημονευμάτων) περιέχων τὰ ἀπὸ ἀρμολογίας Ἀπριλίου 1821. ἕως ἐνώσεως. Ἐν Ζακύνθῳ, τυπογραφεῖον ἡ Ἐπιτάφησις, Χρήστου Σ. Χιώτου. 1877.

Περίδοξε φίλε!

Ἐν ἀνέσει διήλθον τὸν δεῦτερον τόμον τοῦ ἀρίστου ἱστορικοῦ πονήματός σας μέχρι τελευταίας ἐσλίδος. Ἀκρῶς δὲ εὐπρεστέστην, καὶ συνάμα ἐδιδάχθην ὅχι ὀλίγα ἱστορικά τῶν τόπων μας ἀντικείμενα, τὰ ὅποια ἢ παντελῶς ἠγνόουν, ἢ ἀμυβήλον κάποτε περὶ τῆς ἀληθείας, πραγματικότητος αὐτῶν.

Οἱ μακροὶ καὶ πολυειδεῖς κόποι σας, ἀρίστα φίλε, βεβαιώθητε ὅτι ἐξήπλωσαν τὴν εὐφημίαν τοῦ ὀνόματός σας καθ' ὅλον τῶν γραμματισμένων κόσμον, παρὰ δὲ τῶν Ἰονίων συμπολιτῶν ἱπαξιούσθαι εὐγνωμοσύνης. Βεβαίως σύγχρονοι καὶ μεταγενέστεροι αὐτῶν θὰ διατηρῶσι πρὸς ὑμᾶς γλυκεῖαν καὶ εὐχάριστον μνήμην διὰ τοὺς ἀπείρους κόπους, δι' ὧν βλέπεται ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ καὶ διακεκριμένῃ φιλοπατρίᾳ ὁ ἐνδοξὸς ἀγὼν τῶν ἑπτανησίων ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας καὶ περιποθήτου ἐνώσεως μετὰ τῶν βασιλευμένων ἀδελφῶν. Ἀγὼν τῷ ὄντι περίδοξος καὶ ἀξιολογούμενος, καθ' ὃν οὐδὲν παρελείφη αὐταπαρνήσεως καὶ ἐνεργείας πατριωτικῆς, καὶ ἐνεκα τοῦ ὁποίου τὸ εὐκλεὲς ἱστορικὸν σύγγραμμά σας θὰ ἀναγκάσῃ πολλοὺς τῶν ἐχθρῶν μας νὰ σιωπήσωσιν, οἷτινες ψευδολογοῦσιν ὡς ἀχάριστοι ὅτι οἱ ἑπτανησιοὶ φέρουσι μέγα θάρος εἰς

τὴν μητέρα πατρίδα ἐνωθέντες. Ἀγνοοῦσιν οἱ ἀγνώμονες οὗτοι, καθὼς καλῶς σεῖς γινώσκετε καὶ σοφῶς παρατηρεῖτε καὶ ἱστορεῖτε, ὅτι ἡ Ἑλλὰς πολλὴν χροιάσκει ὑπὲρ ἐλευθερίας τῆς πρὸς τοὺς ἑπτανησίους, οἵτινες ἀφθόνως ἐθυσιάσαν αἷμα καὶ πλοῦτη, καὶ τέλος καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἀσφαλεστέτην εὐνομον καὶ προοδευτικὴν πολιτείαν τῶν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς μεγαλοδόξου ἰδέας καὶ τῆς Πανελληνίου ἀνεξαρτησίας. Ἀλλ' ὀλίγον ἢ μικρὸν ὠφελήθησαν καὶ ἐν τῇ παρελθούσῃ καὶ τῇ παρούσῃ πολιτικῇ καταστάσει τῶν.

Δαπάναι καὶ συναγωνισμοὶ τῶν πατέρων εἰσέτι δὲν ἡμείφθησαν, καὶ οἱ υἱοὶ τῶν πάμπυλλοι ἐπιδαρύνονται νῦν διὰ τὰς ἐθνικὰς χρεῖας.

Ὁ μὲν ποιητὴς, ὡς γινώσκεις, φιλοτατε, εἶναι ὁ διδάσκαλος τῆς καρδίας, ὁ δὲ ἱστορικὸς τοῦ πνεύματος. Ἀλλ' ὁ ἱστορικὸς παρέχει πλείονας τὰς ὠφελείας εἰς τὸν ἀνθρωπισμὸν διότι αὐτὸς παρίστανει ἐν μεγάλῃ εἰκόνι τὴν ἀληθῆ τῷ ἀνθρωπισμοῦ μορφήν καὶ ἐνέργειαν καθ' ὅλας τὰς ἡλικίας, ὅπως κατὰ παράδειγμα αὐτῆς ὁδηγῆται ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὰς πράξεις τοῦ πολιτικοῦ βίου εἰς διάκρισιν τῶς προηγόντων τὴν εὐμερίαν ἢ δυσμερίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ ποίησις θέλει μὲν, ἀλλὰ δὲν διδάσκει, παροτρύνει βεβαίως τὴν καρδίαν εἰς μεγαλουργίαν καὶ ὁ μαγικὸς χροστήρ αὐτῆς οὐδὲν ἀσχημίζει, ἀλλὰ τὰ πάντα ἐν ὁμοιολογίᾳ εἰκονίζει καὶ διαλαμβάνει, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀφορώσα εἰμὴ τέρψιν καὶ ἡδονὴν τῆς καρδίας. Ἡ ἱστορία ἀπ' ἐναντίας εἶναι ἡ μεγάλη εἰκὼν τῶν ἀνθρωπίνων συμβεβηκότων, καθ' ἣν ἐκφέρονται ἐν ὧσιν ἀνθρώπιναι περιπτώσεις μὲ ὅλα τὰ κατὰλληλα προσφυῇ καὶ ἀληθῇ χρώματα τῆς πρωτοπογραφεμένης μορφῆς. Καὶ τοιαύτην μορφήν καὶ χρωματισμὸν ἔχει ἡ ἱστορία τοῦ Ἰονίου Κράτους, ἣν συνέγραψες.

Ἐν τῷ ἀρίστῳ πονήματί σου προ-

(*) Ἀντὶ πάσης ἑλλης βιβλιοκρισίας παρὰ τοῦ ἡμετέρου συμπολίτου Π. Χιώτου ἱστοριογράφου ἐπεσυνέχθη ἡ ἱστορία δημοσιεύσασθαι τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν. Ἐν ἑξαφῇ πρὸς αὐτὸν ἐκ Λευκάδος ὁ ἀσπαστὴς Ἀγγέλος Καλλιάνης, πρῶτον Γερουσιαστὴς τοῦ Ἰονίου Κράτους.

θυμωποῦμαι νὰ σᾶς ἐκδηλώσω ὅτι ἀπῆντησα πολλὰς περιγραφάς συγκινητικὰς καὶ μάλιστα πείνης, χολέρας, λοιμῶν, καθ' ἃς ἔχουσα δάκρυα. Θυμωσθὴ δὲ καὶ λίαν συγκινητικὴ ἡ ἔλευσις τοῦ βασιλέως Ὁθωνος εἰς Κέρκυραν πρότερον, καὶ εἶτα εἰς Ζάκυνθον, καθ' ἣν ἐκράτησε χάριν βασιλικῆς ἀξιοπροπέιαις τὴν ἀναβολὰ τοῦ ἵππου τοῦ Ὁθωνος, ὁ φιλέλλην λόρδ Νουγεν, τότε ἄρμωστής τοῦ Ἰονίου. Ἀκρῶς δὲ ἐξέτιμησα ὡς συνετῶς, πιστῶς καὶ ἀμερολήπτως, ἐξιστοροῦμένης τὰς τελευταίας ὥρας ἐν Ἑλλάδι τοῦ βασιλέως Ὁθωνος, καὶ τὴν ἐκπτώσιν τοῦ θρόνου του. Εὐστόχως δὲ περιέγραψες καὶ τὴν ἀναγκασμένην τοῦ βασιλέως Γεωργίου εἰς τὴν βασιλικὴν θρόνον τῆς Ἑλλάδος ἐν Κοπενάγῃ τῆς Δανίας, καὶ τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ εἰς Ἀθήνας καὶ τὰς νήσους διὰ τὴν κατοχὴν τῶν νήσων μας. Πρὸ πάντων ἀξιοπαρατήρητος ἡ ἐνωσις καὶ συνῶσις αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος τῶν γεγονότων εἰς αἰσίαν λύσιν τοῦ δράματος τῆς ἐνώσεως τῶν ἐπτά θυγατρῶν Ἰονίων μετὰ τῆς βασιλευμένης μητρὸς. Οὐδέποτε παραλείπεται ἡ ἀκριβὴς μαρτυρία τῶν συντεινάντων εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν ὅπου τῶν ἱστορικῶν ἀποδείξεων ἐπὶ δημοσίων ἐγγράφων ἢ ἄλλων ἱστορικῶν μνημείων. Κρίσις δὲ καὶ σαφὴν καὶ σύνδεσις ἀδιάρρηκτος καθ' ὅλην τὴν ἐκθεσὶν τῶν ἱστοροῦμένων, ἰδοὺ οἱ κύριον χαρακτῆρας, οἵτινες πολύτιμον, ἀξιοπρεπὲς καὶ ὅλως φιλοπατρίδα τὴν ἱστορικὴν συγγραφὴν σου ἀποκαθιστῶσιν ἐν τῷ Πανελληνίῳ καὶ τὸν ἔπαινον σοὶ ἀποκτῶσιν ἐν τῷ ἀπεράντῳ κόσμῳ τῶν γραμμάτων.

Λίαν δὲ ἀληθῶς περιγράφεις τὸν εὐγενῆ χαρακτῆρα τοῦ λόρδου Σίτωνος ἀνδρὸς τοῦ ὄντι, κατὰ πάντα ἀγαθοῦ καὶ εὐμενοῦς, τοῦ ὁποίου ἑλαβὼν τύχην νὰ γνωρίσω δολάκληρον τὴν οἰογένειαν, ὡς μέλος τῆς οἰκογενείας τοῦ μητροῦ μου ἱπποῦ τοῦ Πέτρου Πατριτοπούλου, οἰκειοτάτου καὶ προσφιλοῦς

τοῦ λόρδου Σίτωνος. Θυμωσάμενος δὲ πρὸς τοὺς διεκρινήσατε τὸν φιλέλληνα χαρακτῆρα τοῦ λόρδου Νουγεντ. Αὐτὸς πρῶτος ἀνέλαμψε τὰς δάδας φιλελευθέρων θεσμῶν καὶ νόμων τοῦ Ἰονίου παρώθησε τοὺς ἀληθεῖς πατριώτας ἐπτανησίους εἰς ἀπαιτήσεις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ ἀνέδειξε τὰ ἔργα, ἅτινα ὤφειλον νὰ ἐκδιζῶσι προστασίαν καὶ προστατευόμενον Κράτος, ὥπως ὑπάρχει ἁρμονία τοῦ ὅλου πρὸς ἐπίτευξιν εὐνόμου Κυβερνήσεως. Ενθυμοῦμαι δὲ καλῶς αὐτοῦ τα χαϊδεύματα ὅταν νενόησαν μὲ ἐλάμβανεν εἰς χεῖράς του ἐρχόμενος εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν μου, ὅτε ἐπισκέφθη δις τὴν Λευκάδα, εἰς τῆς ὁποίας τὰ ἀφρίζοντα κύματα τὸ παλαιὸν εὗρεν ἀπαλλαγὴν τοῦ σφοδροῦ ἐρωτος πρὸς τὸν Φάωνα ἡ ποιήτρια Σαπφώ.

Δι', ἐπεὶ δὲ φίλε, ἐκ χάθους καὶ δίκας σε συγχάρισμα, ἐπεὶ δὲ ἐφιλοπόνησες σύγγραμμα κλασικὸν καὶ ὠρεϊστώτατον, τοῦ ὁποίου ἡ Ἑλλὰς ὀλίγη στα καθ' ὁμοιότητα ἔως τοῦ νῦν παρήγαγε καὶ τὸ ὅποιον θὰ ᾔηται πρὸς σπουδαστὸν εἰς τὰς μελλούσας γενεάς, ὡς ἐπιδεικνύον αὐταῖς τὸν ἀκρατοῦ καὶ ἄδολον πατριωτισμὸν τῶν πατέρων των εἰς τὰς ὑπὲρ πατρίδος ἀγαθὰς ἐργίας. Οὕτω τὸ ὄνομά σε θὰ ὑμνῶται μετὰ τῶν ἄλλων ἐπικρατῶν ἀνδρῶν, οἵτινες μὲ ὅμοια ἐνδοξα πονήματα ἐφώτισαν καὶ ἐτίμησαν τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἐν τούτῳ, ἀξιότιμε φίλε, ἔχω με ἕνα τῶν πολλῶν θαυμαζόντων καὶ ἐκτιμώντων τὰ σοφὰ ἔργα τῆς διανοίας σε.

Ὁ διὰ εἰς ἡμέρας φίλος σου

ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΛΚΑΝΗΣ

Πρὸς τὸν Εὐλόγιμον

Π. ΧΙΩΤΗΝ

Ἱστοριογράφου, ἱπποῦ καὶ